

O copilărie prea scurtă

Pe vremea când puterea lui Nicolae Ceaușescu asupra României era absolută, propagandiștii făceau caz de anul nașterii sale: 1918, anul Marii Uniri. Pruncul din Scornicești ar fi fost noul Mesia care avea să schimbe țara.

Actul de naștere specifică următoarele:

În ziua de Două zeci și trei ale curenteii luni, la orele Douăsprezece amiazi, s'a născut la casa Părinților sei din Comuna Scornicești Județul Olt, un copil de sex bărbătesc căruia i s'a dat prenumele Nicolae.

Numele, profesia și vârsta părinților: Andruță Ceaușescu, agricultor, 25 de ani; Licsandra, casnică, 24 de ani. Conform documentului, nașterea fusese anunțată de tată, însoțit, la rândul său, de doi martori. Unul dintre aceștia era bunicul nou-născutului, Andrei Ceaușescu, în vârstă de 70 de ani¹.

În toate declarațiile date poliției și în autobiografiile pentru partid, Nicolae Ceaușescu a consemnat ca dată a nașterii sale 26 ianuarie 1918. Nu se cunosc motivele, iar speculațiile n-au întârziat să apară².

¹ Act de naștere reprodus în ediția de colecție „Cârmaciul» între legendă și business”, în *Jurnalul Național*, Lavinia Betea, Cristina Diac, Florin Mihai, Paula Mihailov, Ilarion Țiu (editori), 24 ianuarie 2005, p. 2.

² Printre altele, s-a zvonit că Nicolae Ceaușescu își schimbase data nașterii pentru a evita ca aceasta să fie umbrită de apropierea aniversării unirii Țării Românești cu Moldova din 24 ianuarie 1859.

După obiceiul locului, băieții se botezau mai des după tată ori după naș, cumetria fiind relația care asigura coeziunea comunităților rurale. Tatăl lui Ceaușescu, Andruță, purta numele de alint al părintelui său, Andrei. Naș al viitorului președinte al României fusese un anume Nicolae Alexandru. În onoarea lui se botezase prima născută a familiei Ceaușescu, Niculina, cel de-al treilea copil, Nicolae, precum și cel de-al șaselea, Nicu¹. Ceaușescu nu-și va onora însă în vreun fel anume nașul, deși se va mai interesa câteodată, la ediliu comunei, de sănătatea lui².

Licsandra (Lixandra, Alexandra sau Lixăndrina)³ și Andruță⁴ Ceaușescu din satul Tătărăi, comuna Scornicești, plasa Potcoava, județul Olt, întemeiaseră o familie obișnuită, în tradiția stării lor⁵. Scorniceștiul era pe-atunci comuna cea mai întinsă din județ. Satele ei înșiruite de-a lungul a trei văi – Plapcea Mare, Plapcea Mică și Negrișoara (Neagra)⁶ – numărau în jurul a nouă mii de suflete⁷. Compoziția etnică era pur românească. Cu excepția verii, când comunitatea flotantă a unei șatre țigănești se gospodărea tocmai în preajma casei lui Andruță⁸.

¹ În istoriografia și presa postceaușistă s-a vehiculat versiunea iresponsabilității tatălui lui Ceaușescu: un om fie indolent, fie dependent de alcool, incapabil să țină minte numele copiilor săi.

² Interviu autoarei cu Constantin Neacșu, 15 februarie 2011.

³ Licsandra Ceaușescu (1894–1977).

⁴ Andruță Ceaușescu (1893–1969). Cât de puțină importanță se acorda atunci actelor de stare civilă reiese și din datele diferite de naștere atribuite tatălui lui Nicolae Ceaușescu. Conform certificatului de naștere al viitorului președinte, tatăl s-a născut în 1893. Dar în ultimul buletin de identitate al lui Andruță Ceaușescu apare menționat 1890 ca an al nașterii.

⁵ Arhivele Naționale Istorice Centrale (în continuare, ANIC), Fond 60, dosar 634, f. 1.

⁶ Ion Spălățelu, *Scornicești, vatră de istorie românească*, Editura Albatros, București, 1983, p. 10.

⁷ *Ibidem*, p. 17. La Recensământul din 1930, în comuna Scornicești au fost înregistrate 9 184 de persoane.

⁸ Interviu autoarei cu Constantin Neacșu, 15 februarie 2011.

Deosebită, s-ar putea spune, a fost rezistența ori, poate, buna îngrijire a pruncilor. Fapt rar pentru România acelei vremi, din zece născuți au supraviețuit nouă¹. Fără noțiuni de igienă și puericultură, fără maternitate sau spital, controale și îngrijiri medicale sau vaccini... De altfel, în întregul județ, în vremea copilăriei lui Nicolae n-a existat vreun dispensar. În caz de acută trebuință, scorniceștenii apelau la agentul sanitar din Potcoava², aflat la 15 kilometri distanță.

Starea materială a familiei a fost în mod exagerat prezentată ca fiind una săracă. Conform ideologiei comuniste, conducătorii partidului s-au ridicat dintre sărmanii exploatați de moșieri și industriași. Muncind de mici alături de părinții sortiți mizeriei, ar fi conștientizat de timpuriu inechitatea socială. Și ar fi intuit, cu deșteptăciunea și generozitatea de copii hărăziți unor destine aparte, soluția luptei de clasă prin care exploatorii urmau să fie nimiciți, iar puterea să le revină muncitorilor și țăranilor.

„Casa lui Ceaușescu”, acum cea mai veche din comună, introduce în eroare vizitatorii generației „nativilor digital”. Li se pare o bojdeucă. Pentru satele din stânga și din dreapta Dunării de la începutul veacului al XX-lea, a fost însă o veritabilă casă de gospodari. Iar pentru arhitectura locală, o reprezentare a stilului tradițional oltenesc. Într-o sumară descriere a acestei case, este amintită scărița îngustă de lemn pe care urcai în brâul cerdacului. De-acolo, în tinda îngustă dintre cele două încăperi. Prin partea locului însă, tinda ducea de obicei către o singură cameră ce servea drept dormitor și spațiu de depozitare pentru familiei cu trei generații. Se înghesuiau cu toții noaptea, pe lavițe

¹ Cu un spor de natalitate de peste 35 la mia de locuitori, românii se plasau atunci printre fruntașii Europei. Ancheta a fost efectuată pentru anii 1926–1930 și a cuprins 24 de țări. *Apud* Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX (1918–1948)*, Editura Paideia, București, 1999, p. 54.

² Prefectura Județului Olt, *Anuarul județului Olt, 1936*, Tipografia Moștenitori „C. Constantinescu” (Bulbeș), Slatina, pp. 80–90.

înșirate de-a lungul pereților, în două paturi înguste și pe țealele așternute pe lutul vetrei. În coșul atârnat de grindă era culcat ultimul născut. Pe „culme” și pe cuptorul tindei se întindeau la uscat, seara, obielele din opinci și hainele de postav ale adulților – jilave de nea, burniță, ceață –, laolaltă cu scutecele „ude” ale copiilor. Numeroaselor guri de hrănit li se-alătura iarna câte-un miel sau vițel fătat timpuriu. Alteori, primăvara, cloșca și puii ei... Într-un astfel de habitat, bărbatul petrecea bună parte din zilele când nu putea ieși la câmp într-una dintre cele trei-patru cârciumi din sat.

Plugarii din satele sudice românești își construiau singuri casele, scrie Nicolae Iorga. Începeau cu înfigerea unor pari în pământ. Între ei se țesea o plasă din ramuri împletite, peste care turnau vatra în strat gros de humă. Pereții se ridicau din lut amestecat cu balebă, acoperișul din coceni, ramuri, stuf și, iarăși, pământ. Ferestrele s-au astupat mai întâi cu „bășica udului” de la porc, iar mai apoi cu hârtie¹. Și, în cele din urmă, cu sticlă de la oraș.

În zi de iarnă, suprapopulata căsuță se încălzea, iar aburii se scurgeau condensăți pe pereți, afectând sănătatea copiilor. Dimineața, în schimb, zarea „fereștii” se astupa sub gheață. În strâmtorarea și întunericul casei, cu toții așteptau primăvara ca pe-o dorită eliberare a trupului și a sufletului de preaplinul atâtor oameni aflați la un loc. Adulții și cei mai răsăriți dintre copii ieșeau să doarmă pe prispă sau în fânar. Căldură, lumină și verdeață cotropitoare, toate acestea se regăsesc în cântecele populare al căror refren statornic, „frunză verde”, le celebrează, conchide sociologul Dumitru Drăghicescu în lucrarea sa dedicată psihologiei românilor².

„Feciorul cu stea în frunte” – cum sunt numiți tinerii norocoși în basmele românești – a „admis” propunerile capilor Scorniceștiului

¹ *Apud* Dumitru Drăghicescu, *Din psihologia poporului român*, Editura Historia, București, 2006, pp. 191–192.

² *Ibidem*, p. 297.

de a-i păstra casa copilăriei ca pe-un muzeu. În tinda ei s-au așezat „țestul”, unde se cocea rar pâine dar deseori mălai¹, ceaunul pentru mâncăruri gătit, frigarea și câteva oale de lut. O masă rotundă cu trei picioare și câteva scaunele de lemn par azi mobilier pentru pitici. Cum s-au înghesuit, oare, aici, părinții și numeroșii lor copii? Se întreceau să rupă din mămăligă și să ajungă la blidul de lut, umplut, în câteva rânduri, cu ciorbă sau lapte acru la fiecare prânz și cină. Înghesuindu-te, te mulțumeai cu două-trei linguri, povestesc la bătrânețe cei care-au crescut la fel².

În casa Ceaușeștilor, funcționalitatea tradițională a camerelor s-a inversat. Lavițele s-au mutat în odaia de la drum, altădată „casa cea bună” pentru oaspeți și depozitat. În ce-a fost odată camera de zi, s-a instalat o garnitură de mobilă trainică și scumpă, în stilul anilor 1950. Acela a fost dormitorul generalului Nicolae Ceaușescu și al soției sale. Când s-au mutat în vila din cartierul Primăverii, l-au dăruit părinților din Scornicești³. Mai târziu, Ceaușescu a achiesat la ideea surorii Lina (Elena) de a recondiționa casa, fără modernizări precum parchet ori sobe de teracotă⁴. Jenați de amintirile habitatului copilăriei, le-au cosmetizat pe alocuri. Mama dormea cu fetele într-o cameră, iar tatăl cu băieții în cealaltă, vor povesti frații⁵. Casa a devenit celebră în epocă, imortalizată de reprezentanți de vază ai uniunii artiștilor plastici⁶.

Aici s-au născut cei zece copii ai soților Andruță și Licsandra Ceaușescu. Prima a fost Niculina, în 1914. Apoi, pe rând, din doi

¹ Spre deosebire de mămăligă, mălaiul este o coptură din făină de porumb, a cărei compoziție poate fi îmbunătățită cu diverse produse lactate și ouă, în funcție de specificul culinar al regiunii.

² Interviu autoarei cu Voica Constantin, 7 mai 2011.

³ Interviu autoarei cu Emil Bărbulescu, 15 februarie 2011.

⁴ Idem.

⁵ Interviu autoarei cu Constantin Neacșu, 15 februarie 2011.

⁶ Viorel Mărgineanu a fost primul pictor al „Casei din Scornicești”.

în doi ani: Marin¹, Nicolae, Maria (Rița), Florea², Nicu (ce va fi cunoscut ca Nicolae Andruță)³, Ilie⁴, Elena (Lina)⁵, Ion⁶ și Constantin. Doar acesta din urmă a decedat la vârsta de cinci ani⁷.

În declarația din 1945 către partid, Nicolae Ceaușescu scrie că părinții dețineau „cam 10 hectare de pământ” și „pot fi socotiți mijlocii”⁸. Contrar legendelor care au circulat, aceștia nu se aflaseră nicidecum printre marginalii, pegra sau gloata țării. Se situau, după statistica vremii, printre țăranii cu stare. La recensământul din 1930, singurul din istoria României Mari, trei sferturi din gospodăriile rurale dețineau până la cinci hectare de pământ și doar 5,5% aveau în proprietate între 10 și 20 de hectare⁹. Cercetările monografice din perioada interbelică¹⁰ au împărțit țăranii în trei

¹ Marin Ceaușescu (1916–1989), profesia inițială: cizmar. În 1989 era șeful Agenției Comerciale a României la Viena.

² Florea Ceaușescu (1922–2006), ziarist.

³ Nicolae Andruță Ceaușescu (Nicu Ceaușescu, 1924–2000). A făcut carieră în Ministerul de Interne. General de Securitate, în 1989 era comandantul Școlii de Securitate de la Băneasa.

⁴ Ilie Ceaușescu (1926–2002), ofițer. Membru al Comitetului Central (CC) al Partidului Comunist Român (PCR) (1984–1989). Profesor la Academia Militară, cercetător la Centrul de Studii și Cercetări Istorice și Teorie Militară, adjunct al ministrului apărării naționale (1983–1989).

⁵ Elena Ceaușescu, căsătorită Bărbulescu (1928–2001), profesia inițială: cooperatoare. Profesor de istorie la școala din Scornicești, apoi inspector general la Inspectoratul Școlar Județean Olt.

⁶ Ion Ceaușescu (1932–2020), profesia inițială: muncitor agricol. A fost profesor la Institutul Agronomic din București și șeful Academiei de Științe Agricole. Printre funcțiile deținute: ministru secretar de stat, prim-vicepreședinte al Comitetului de Stat al Planificării (CSP).

⁷ Ion Spălățelu, *Scornicești, vatră de istorie românească. Nicolae Ceaușescu fără drept la moarte*, Casa de Editură și Presă „Viața Românească”, București, 1999, p. 129.

⁸ ANIC, Fond CC al PCR – Cadre, dosar C/2050, f. 42.

⁹ *Apud* Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *op. cit.*, p. 58.

¹⁰ Echipele monografice conduse de Dimitrie Gusti au investigat, în perioada 1925–1948, 60 de sate de pe întreg cuprinsul României (adică fiecare a 300-a comunitate rurală) și s-au raportat la 105 000 de intervievați.

categorii: săracii (cu proprietăți sub două hectare), „mijlocașii” (între două și șapte hectare) și „chiaburii” (cu proprietăți de peste șapte hectare)¹. Împotriva acestora din urmă s-a dus lupta de clasă la țară. Au fost declarați dușmani ai poporului și tratați ca atare în operațiunea colectivizării. Cum în grila promovării în partid conta originea socială, frații lui Ceaușescu vor micșora proprietatea familiei în autobiografiile publicate. În 1949, bunăoară, „propagandistul sătesc” Ilie Ceaușescu a redus averea părinților la patru hectare, casă și inventar agricol². „Țărani cu gospodărie mică” îi descria, în 1970, Marin Ceaușescu, director în Ministerul Comerțului Exterior³. Nepoții lui Andruță și ai Licsandrei au redobândit însă, cu acte, zece hectare de teren arabil, o livadă cu pruni și-un colț de pădure pe coasta dealului din dosul casei⁴.

În absența unor mai vechi înscrisuri de proprietate, s-au lansat ipoteze diverse asupra provenienței averii. Unii spuneau că Andruță se trăgea dintr-un neam de morari veniți din Polovragi-Vâlcea. Alții că bunicul Lixandrei a fost căpitan în oastea lui Tudor Vladimirescu⁵. Ori că mireasa venise din satul vecin Șuica, bine înzestrată de părinții defel bucuroși că fata l-a ales pe arătosul Andruță⁶. În hagiografia lui Ceaușescu, ziaristul francez Michel-Pierre Hamelet își prezintă personajul ca urmaș al unuia dintre căpitaniii lui Mihai Viteazul⁷. Ideea născocirii unor filiații ilustre a iscat mai târziu chiar și polemici între arheologi⁸.

¹ Ilie Bădescu, Ozana Oancea-Cucu (coord.), *Dicționar de sociologie rurală*, Editura Mica Valahie, București, 2005, pp. 250–251.

² ANIC, Fond CC al PCR – Cadre, dosar C/1 429, f. 6.

³ ANIC, Fond CC al PCR – Cadre, dosar C/1953, f. 1.

⁴ Interviu autoarei cu Emil Bărbulescu, 15 februarie 2011.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Interviu autoarei cu Constantin Neacșu, 15 februarie 2011.

⁷ Michel-Pierre Hamelet, *Nicolae Ceaușescu avec ses textes essentiels*, Éditions Seghers, Paris, 1971, p. 9.

⁸ În discuție se punea localizarea capitalei lui Burebista. Școala bucureșteană de arheologie a optat pentru cetatea Argedava (zona Popești-Novaci,

În folclorul local, nea Andruță, cum îl pomenesc consătenii, era un „om mai vesel”. Adică bun prieten cu băutura și cu alte bucurii lumești. Alcool, sub formă de țuică sau vin, se fabrica artizanal în fiecare gospodărie oltenească. Din struguri, prune, zarzăre sau dude. Prin partea locului se obișnuia și „carcaletele” – cocktail autohton, compus din toate băuturile aflate prin casă. Cărciuma reprezenta însă o axă a satului. Acolo se vindeau și chibriturile, țigările și petrolul („gazul”) pentru iluminat. Băutura ținea, pe vremuri, și loc de bani, fiind monedă de schimb la orice și în primul rând la zile-muncă¹. Cărciuma – deseori proprietate a primarului, deschisă-n clădirea primăriei –, constituia deopotrivă agora comunității satești. În demosul ei, accesul nevestelor și al fetelor era interzis.

Andruță era bărbat frumos, isteț și glumeț, dar avea „darul” beției și al femeilor, spun și urmașii rudelor apropiate. Deloc agresiv în excesele bahice, conviețuia cu nevasta mai pașnic decât mulți alți consăteni. De femei „se ocupa” doar atât „cât mișcau banii”. Împreună cu vărul său primar Marin Tătăranu, s-a împrumutat la un moment dat de la una dintre cele trei bănci din comună. Au investit împreună într-un „magazin mixt”. Doi-trei ani le-a mers bine. Au vândut și „pe caiet” (pe datorie), au consumat și ei destul... Iar banca i-a adus în faliment. Vărul s-a mutat definitiv la București, trimițând de-acolo bani pentru casă familiei. S-a autoexilat o vreme și Andruță dar, recuperând paguba, a revenit acasă².

Mulți aveau să profite mai târziu de viciul lui Andruță, încercând să și-l apropie și astfel să ajungă la fiul lui, „ștab mare” la București. Venea mașina cramei de la Drăgășani după tatăl lui

mai aproape de satul lui Ceaușescu), în vreme ce istoricii clujeni confereau prioritate Sarmizegetusei din munții Hațegului.

¹ Interviu autoarei cu Constantin Neacșu, 15 februarie 2011.

² Interviu autoarei cu Voica Constantin, 7 mai 2011.

Nicolae Ceaușescu. Îl lua și îl îmbătau¹. Sau îi pune el pe alții să-l „cinstească”, după cum umbla vorba că făcuse la Govora. În stațiunea de odihnă și tratament pentru muncitorii și cooperatorii frunțași, Andruță a stat mai mult prin localuri decât la băi. S-a încăierat într-o seară cu alți colectiviști de teapa lui și au ajuns cu toții la miliție. „Sunt tatăl lui Ceaușescu”, s-a fâlit el. Responsabilitățile cu paza și ordinea stațiunii nu l-au crezut. I-a convins până la urmă, după ce i-a telefonat fiului său, pe atunci al doilea om în partid. „Le-am făcut cârciumă din Miliție”, s-a lăudat apoi consătenilor după sejur. Ca să nu le facă probleme, a propus ca milițienii să-i servească băutura, ca niște chelneri rasați, la sediul lor².

Anii Licsandrei s-au scurs însă sub povara îndatoririlor casnice. A te îngriji de hrana numeroaselor guri, a purta în pântec, a naște și crește atâtea copii, a ține rânduiala casei, a adăpa și sătura celelalte vietăți din gospodărie sunt munci fără sfârșit. Toamna, când lucrul câmpului se încheia, femeile se puneau pe țesut, cusut, tors, cârpit, împletit. Din mâinile lor ieșeau, pe lângă de-ale gurii, îmbrăcămintea și toate celelalte țoale și lucruri din casă. O axiomă a eticii rurale stabilea ca etalon femeia nevorbită de gura satului. Viața socială a femeii se limita la biserică. Licsandra a rămas în memoria comunității ca femeie evlavioasă, care și-a dus toți copiii, cât au fost mici, la slujba duminicală. Bărbații de soiul epicureic al lui Andruță dacă treceau pragul bisericii de trei ori în decursul popasului pământean: la botez, la cununie sau în drumul către cimitir. Este bine să fii bărbat, nu femeie, gândea puiul de țăran. Dar odată strămutat la oraș, avea să păstreze amintirea mamei ca pe-o icoană de sfântă hărăzită nesfârșitelor chinuri și munci. „Amintirea duioasă” ce i-o purta mamei sale a fost una dintre puținele

¹ Interviu autoarei cu Constantin Neacșu, 15 februarie 2011.

² Interviu autoarei cu Justin C. Dumitru Diaconu, 20 septembrie 2010.

confesiuni făcute de Nicolae Ceaușescu altor demnitari¹. O mamă credincioasă insuflă însă copiilor săi credință, responsabilitate, chiar misionarism și viziune teleologică. Retrospectiv, dacă am face o anamneză a fiului Nicolae, am stabili, poate, o corelație între sistemul de credințe însușit în copilărie și aderența fanatică la comunism.

Traiul în casa părintească a fost unul obișnuit. După datele recensământului menționat, în 1930 aproape patru cincimi din populația țării erau săteni. Aceștia predominau în ținuturile Olteniei și Moldovei². La acea dată, venitul pe cap de român era comparabil cu cel al francezului în 1789 sau al englezului în 1648. Iar inventarul și productivitatea culturilor agricole corespundeau mediilor francez și englez de acum două sute de ani³. Din 1913, odată cu organizarea muncii pe bandă rulantă în uzinele Ford, lumea intrase în era celei de-a doua revoluții industriale. În 1938, anul de vârf al economiei interbelice, PIB pe cap de locuitor din România era de 1 242 de dolari, în vreme ce în alte țări precum Cehoslovacia, Ungaria, Polonia sau Grecia, depășea 2 000. În Europa, doar albanezii au stat mai rău⁴.

Dintre români chiar, despre olteni se făceau aprecieri mai aparte⁵. Oameni cu minte și vorbă ascuțită, lăudăroși și mândri de duhul lor vesel și isteț, fără pricepere în chiverniseală și bună gospodărire a resurselor. Creație a folclorului oltenesc este Păcală, frate cu bulgarul Petăr cel Istet și cu turcul Nastratin Hoge.

¹ Lavinia Betea, *Povești din Cartierul Primăverii*, Editura Curtea Veche, București, 2010, p. 232.

² Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *op. cit.*, p. 54.

³ Alina Mungiu-Pippidi, Gérard Althabe, *Secera și bulldozorul. Scornicești și Nucșoara. Mecanisme de aservire a țăranului român*, Editura Polirom, Iași, 2002, p. 9.

⁴ Cătălin Zamfir (coord.), *Istoria socială a României*, Editura Academiei Române, București, 2018, p. 39.

⁵ Alina Mungiu-Pippidi, Gérard Althabe, *op. cit.*, pp. 7–8.

Un personaj anecdotic, care cucerește prin charismă și îi învinge prin inteligență pe oamenii stăpânirii, pe preoți și pe bogați, limitându-se însă la câștigul jubilației personale. Căci răzbunarea păcăliților îl face să pribegească, fără altă avere decât traista goală-n spinare...

Mai puțin de jumătate din gospodăriile țărănești din regiunea Olteniei aveau pe-atunci closete. Hârtia igienică și apa curentă le erau străine sătenilor. Din cele trei-patru fântâni dintr-un sat beau toți oamenii și se-adăpau toate animalele¹. În gloata dimprejurul lor izbucneau deseori certuri. Iar în larma dimineții și a serii de vară se scaldau, în noroi, porcii. Nici la Scornicești nu va fi fost altfel. Poate doar faptul că, pe timpul verii, din apele curgătoare ale Plapcei și Negrișoarei se puteau adăpa vitele. Nici acestea prea numeroase, căci, după statistica din 1938 a Institutului Național Zootehnic, dintre cele trei milioane de gospodării țărănești din România Mare, două treimi nu aveau nicio vacă, mai mult de jumătate nu creșteau niciun porc, iar un sfert de milion, nicio găină².

Se subînțelege mâncarea săracă a omului de rând. Ajuns la putere, înaintea aniversărilor sale, Nicolae Ceaușescu vizita casa copilăriei. Lina, sora măritată acasă, îl aștepta cu masa de sărbătoare: sarmale, pui fripți, mămăligă și murături³. Își oferea sieși darul bucatelor visate acolo. Ca-n toate satele românești din anii interbelici, scorniceștenii mâncau iarna mai bine ca vara, când munceau din greu. Iarna găteau fasole uscată, varză murată, cartofi, dovleci și câte o găină, duminica. Gospodarii tăiau porc de Crăciun. Vara se limitau la mămăligă cu fierturi de verdețuri.

¹ Anchetă realizată de Ministerul Muncii, Sănătății și Ocrotirilor Sociale în 1929. *Apud* Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *op. cit.*, p. 72.

² Lucrețiu Pătrășcanu, *Sub trei dictaturi*, Editura 100+1 Gramar, București, 1996, p. 27.

³ Interviuul autoarei cu Constantin Neacșu, 15 februarie 2011.

Lapte mai rar, la fel și peștele. Dar mașinile fabricilor de mezeluri din București cutreierau satele, vânzând slănină și afumături celor mai înstăriți. Pricină a neîndestulătoarei hrăniri trecea și nepriceperea gospodinilor de a conserva fructele, zarzavaturile și carnea. Tehnicile de preparare a untului și a brânzeturilor erau rudimentare. Iar carnea, fie de pasăre, fie de porc, se gătea fără garnituri, spor și imaginație – fiertură sau friptură¹.

În ținuturile oltenesti, ca pretutindeni în lume, „istoria mare” a instituțiilor a fost modelată din interior și a modelat, la rândul ei, „istoria mică” a mentalităților. Țăranii români au prelungit însă până spre mijlocul secolului al XX-lea tradiții, credințe și practici medievale, după cum observase, pe bună dreptate, Constantin Rădulescu-Motru², alt gânditor interesat de psihologia poporului său. Satele trăiesc în tradiția muncii colective, unde fiecare face „ceea ce crede că va face toată lumea”; a ieși din cutume este nu doar riscant, ci chiar nebunesc³.

Nici cele zece hectare de pământ, cât aveau Ceaușeștii, nu asigurau familiei hrană îndestulătoare. Grâul și porumbul rodeau puțin pe pământul sărăcăcios, îngrășat cu puțin bălegar primăvara. Nu puteau ține un număr prea mare de vaci, cai și oi, deoarece satul n-avea pășune. Dar cum să lucrezi holda fără-o pereche de boi? Boala sau moartea vitei din bățatură era jelită de familie la fel ca moartea unuia dintre membri⁴.

¹ *Anuarul județului Olt*, 1936, *op. cit.*, p. 35.

² Constantin Rădulescu-Motru (1868–1957), filosof. Membru (din 1923) și președinte (1938–1941) al Academiei Române. Inspirat de vasta lucrare *Psihologia popoarelor* a lui W. Wundt, în laboratorul căruia efectuase un stagiu de trei ani (1890–1893), Rădulescu-Motru a scris *Psihologia poporului român* (1937).

³ Constantin Rădulescu-Motru, *Psihologia poporului român*, Editura Paideia, București, 1998, p. 16.

⁴ Serge Moscovici, *Cronica anilor risipiți. Povestire autobiografică*, Editura Polirom, Iași, 1999, p. 90.

Îndatoririle copiilor începeau devreme. Pășteau vitele și ajutau la strânsul furajelor. Treceau apoi la porumb. Mai întâi, tatăl trăgea brazdă cu plugul. Mama și pruncii mai mărișori dădeau apoi găuri cu parul: câte una pentru fiecare bob. Grăpai și greblai ca să nu mănânce păsările sămânța. Nu terminau bine cu semănatul și începea prășitul. Cu rarița, altă unealtă primitivă, trasă de trei-patru oameni, rând după rând. Mai greu încă se secera grâul, mănunchi cu mănunchi. Cei mai chibzuiți cultivau tutun, bumbac și cânepă, ca să facă rost și de ceva bani. Luxul visat pentru acest prisos era să cumperi bocanci. O pereche măcar la toată familia¹. Practic, din cinci luni de muncă febrilă a pământului, familia trebuia să supraviețuiască anul întreg². Numai să fi îngăduit Dumnezeu ploaia la vremea potrivită...

Dacă viața de zi cu zi curgea încă molcom în albia tradițiilor la Scornicești, nu la fel se întâmpla prin alte părți ale lumii, iar cărțile de istorie sunt pline de evenimente în acest sens. Către sfârșitul primei conflagrații mondiale, spiritul „epocii mulțimilor” învolburase deja Răsăritul Europei. Gustave Le Bon îl intuise genial, anunțând ca schimbări majore distrugerea credințelor din care s-a plămădit civilizația europeană și progresul datorat invențiilor tehnice³.

Harta României Mari a fost prefigurată de prăbușirea imperiilor și de principiile autodeterminării națiunilor promovate de președintele american Woodrow Wilson⁴ pentru fostul Imperiu Habsburgic, în replică la decretul lui Lenin de autodeterminare a popoarelor din Imperiul Țarist. Spaima Europei de Revoluția

¹ Interviuul autoarei cu Constantin Neacșu, 15 februarie 2011.

² Virgil Madgearu, „Revoluția agrară și evoluția clasei țărănești”, în *Agrarianism, capitalism, imperialism. Contribuțiuni la studiul evoluției sociale românești*, Editura Institutul de Arte Grafice Bucovina, București, 1936, p. 47.

³ Gustave Le Bon, *Psihologia mulțimilor*, Editura Anima, București, 1990.

⁴ Woodrow Wilson (1856–1924), al optulea președinte al Statelor Unite ale Americii (1913–1921).

bolșevică – izbutită în Rusia¹ și eșuată în Ungaria² – a influențat încheierea tratatelor de pace de după război. În 1918, Vechiul Regat aproape că și-a dublat suprafața și populația prin alipirea provinciilor istorice desprinse din trecutele imperii. România a devenit astfel o entitate statală apreciabilă a Europei: a zecea ca teritoriu și a opta ca populație.

În primul sfert al secolului al XX-lea, lumea s-a schimbat din temelii. Pieriseră, într-un singur război, circa nouă milioane de oameni, iar în numele libertății au izbucnit răzmerițe – între comunități etnice, între săraci și bogați, dar și între soți și soții. Granițele statelor bătrânului continent au fost mutate. Pe benzile rulante ale fabricilor americane s-a plămădit cultul atotputernicului zeu al profitului. Goarna întronării „erei mulțimilor” răsună în Europa. Iar microbii Revoluției bolșevice din Rusia au început a spuzi planeta.

România a fost una dintre țările cele mai afectate de Primul Război Mondial și cu a doua cea mai ridicată rată a pierderilor de vieți omenești, după Germania³. Regele Ferdinand⁴ și-a ținut promisiunea făcută soldaților de-a înfăptui o reformă agrară și de-a acorda drept de vot universal bărbaților. Împroprietărirea s-a finalizat în 1922, prin exproprierea „cu justă despăgubire” a aproximativ șase milioane de hectare de pământ de la marii proprietari, ai Domeniilor Coroanei, Casei Regale și Bisericii. Circa 1,4 milioane de cetățeni au fost împroprietați fără a se rezolva însă

¹ După calendarul iulian, prima revoluție comunistă s-a produs în 25 octombrie 1917, în Rusia țaristă, sub comanda bolșevicilor al căror lider a fost Lenin. Aniversarea ei s-a făcut după noul calendar, în 7 noiembrie.

² Conform strategiei exportului de revoluție, sub conducerea lui Bela Kun a fost declanșată o revoluție bolșevică în Ungaria, în 1919, cu susținere logistică și financiară din partea Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste (URSS).

³ Cătălin Zamfir (coord.), *op. cit.*, p. 31.

⁴ Ferdinand I al României (1865–1927) a domnit între 1914 și 1927.

acuta problemă a țăranimii. Datoriile acumulate și fărâmițarea proprietății au acutizat fenomenul suprapopulației din agricultura românească¹.

Anterior conflagrației, doar patru sute de cetățeni dădeau votul unui deputat. După 1918, un loc în parlament se obținea prin sufragiul a 125 de ori mai mulți alegători decât înainte². Până atunci, candidatul își vizita alegătorii acasă. După reforma electorală, cutreiera satele, din primărie în primărie, și din cârciumă în cârciumă.

Primul lider charismatic al României Mari poate fi socotit Alexandru Averescu³, generalul pe seama căruia au fost puse victoriile de la Mărăști și Oituz, și fondatorul Partidului Poporului. Guvernarea idolului ce promisese „primenire morală” și zece pogoane de pământ „fiecăruia” a spulberat „mitul Averescu”⁴. În 1922 au fost votați liberalii. Cuvintele „liberal” și „libertate” îi fascinau pe românii atrași de orice noutate politică. Țăranii veneau acum în priză directă cu politicienii, iar unii exersau și dreptul de-a fi aleși. A fost și cazul lui Andruță Ceaușescu din Tătărăi-Scornicești care făcea politică liberală, conform declarației fiului său, Nicolae⁵.

Faptele sau vorbele liberalului Andruță, care pentru scurtă vreme a fost și primar, nu s-au păstrat însă în memoria comunității.

¹ Cătălin Zamfir (coord.), *op. cit.*, p. 44.

² În pofida exagerărilor (negative în regimul comunist și pozitive după aceea), democrația din perioada României Mari nu este compatibilă cu semnificațiile ei actuale, în „universalitatea” votului din 1918 nefiind inclusă, bunăoară, decât o categorie restrânsă de femei.

³ Alexandru Averescu (1859–1938), general, comandantul Armatei Române în Primul Război Mondial. A fost ministrul apărării naționale (1906–1909, participant activ la reprimarea răsculațiilor din 1907), ministru al afacerilor externe (1918) și de trei ori premier al României (1918, 1920–1921, 1926–1927).

⁴ Partidul Poporului a guvernat în perioada martie 1920 – decembrie 1921.

⁵ ANIC, Fond CC al PCR – Cadre, dosar C/2050, f. 6.